

УДК [75.071.1.03:745.51](477.86-2)"19"
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.03.677>

ЗРІЛІСТЬ ТАЛАНТУ МИРОСЛАВА РАДИША

Валентина МОЛИНЬ

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0815-6096>
кандидатка мистецтвознавства, доцентка, завідувачка,
Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва
Львівської національної академії мистецтв,
кафедра образотворчого мистецтва та академічних дисциплін,
вул. Міцкевича, 2, 78600, м. Косів, Україна,
e-mail: valentynamolyn@gmail.com

У статті досліджується творчість сучасного косівського художника Мирослава Радиша — майстра художніх виробів з дерева, який відомий новаторськими підходами в ґуцільському різьбленні та постійним бажанням самовдосконалюватися через індивідуальну професійну творчість. Мирослав Богданович Радиш — заслужений художник України, член Національної спілки художників України, член правління Косівської регіональної організації НСХУ, активний учасник художніх виставок. За визначні твори традиційного народного мистецтва удостоєний Премії імені Катерини Білокур. Нагороджений медаллю імені Тетяни Яблонської — вищої ґалузевої нагороди Національної спілки художників України. Він — досвідчений педагог, викладач-методист, завідувач циклової комісії художніх виробів з дерева та художньої обробки металу Косівського фахового коледжу прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

Мета статті полягає в тому, щоб доповнити відомості про плідну творчу стежу митця, висвітлити особливості почерку сучасного косівського художника-майстра Мирослава Радиша, розкрити його новаторські підходи у художньому дереві. Актуальність теми зумовлена важливістю представити розмаїття творчих спрямувань і новаторство Мирослава Радиша у художньому дереворізьбленні, що заслуговує на ґрунтовне вивчення та популяризацію.

Методологічною основою дослідження є науково-біографічний та структурно-типологічний методи, метод мистецтвознавчого аналізу.

Ключові слова: Мирослав Радиш, заслужений художник України, член Національної спілки художників України, Косів, художник-майстер, художні вироби з дерева, творчість, виставки, педагог.

Valentyna MOLYN'
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0815-6096>
PhD in Art History,
Assistant Professor of the department of Fine Arts
and Academic Disciplines of
Kosiv Institute of Applied
and Decorative Arts of
Lviv National Academy of Arts
2, Mitskevych St., Kosiv, 78600, Ukraine,
e-mail: valentynamolyn@gmail.com

MATURE TALENT OF MYROSLAV RADYSH

Myroslav Radysh is a member of the National Union of Artists of Ukraine, a contemporary Kosiv artist — a master of artistic woodware famous for innovative approaches in Hutsul carving. He is an experienced tutor, a teacher trainer, the head of the department of artistic wood of Kosiv College of Applied and Decorative Art of Lviv National Academy of Arts.

Myroslav Radysh was born on 5 May, 1962 in the town of Kosiv. He studied at the department of artistic wood at Kosiv College of folk crafts named after V. Kasiian (1977—1981), graduated from Vasyl Stefanyk State Pedagogical Institute (1984—1989) in Ivano-Frankivsk, the department of art and graphics.

Myroslav Radysh is the winner of the regional Yurii Shkribliak Prize (1999). In 2008 Myroslav Radysh was awarded with Kateryna Bilokur Prize for his prominent works of traditional folk art.

He is a participant of numerous competitions, festivals and master classes in Ukraine, Belarus, Poland and Germany. The creative works were shown at the artistic exhibitions in Kyiv, Lviv, Chernivtsi, Sniatyn, Yaremche.

His solo exhibitions took place at Pysanka (Easter egg) Museum in Kolomyia (2008), the hall of regional organization of the NUA (National Union of Artists of Ukraine) (2012), Kosiv Institute of Applied and Decorative Art of Lviv National Academy of Arts (2016), Kosiv Museum of Folk Art and Life of Hutsulshchyna (2017), the National Museum of Hutsulshchyna and Pokuttia Folk Art named after Y. Kobrynskyi in Kolomyia (2017).

In 2017 he was a delegate at the 7th congress of the National Union of Artists of Ukraine in Kyiv, he was awarded with Tetiana Yablonska medal — a high award in the art field of the National Union of Artists of Ukraine, and for his pedagogical work — with the certificate of Honour by the Ministry of Education and Science of Ukraine.

Myroslav Radysh belongs to the group of talented artists-masters, who make an invaluable contribution to the preservation of traditional folk art in the 21st century and popularize it far beyond the boundaries of Ukraine.

The purpose of the article is to supplement the information about the fruitful creative path of the artist, to highlight the features of the handwriting of the contemporary Kosovar artist-master Myroslav Radish, to reveal his innovative approaches in the artistic tree. The topicality of the topic is determined by the importance of presenting the variety of creative directions and innovation of Myroslav Radish in artistic wood carving, which deserves thorough study and popularization.

The methodological basis of the research is the scientific-biographical and structural-typological methods, the method of art analysis.

Вступ. Мирослав Богданович Радиш — заслужений художник України, член Національної спілки художників України, член правління Косівської регіональної організації НСХУ, сучасний косівський художник — майстер художніх виробів з дерева (іл. 1). Митець відомий новаторськими підходами в гуцульському різьбленні та постійним бажанням самовдосконалюватися через індивідуальну професійну творчість. Водночас Мирослав Богданович є досвідченим педагогом із тридцятилітнім стажем роботи в Косівському мистецькому навчальному закладі (технікум, училище, коледж). Він — викладач-методист, завідувач циклової комісії художніх виробів з дерева та художньої обробки металу Косівського фахового коледжу прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

Постановка проблеми. Впродовж творчої діяльності Мирослав Радиш був учасником Всеукраїнських художніх виставок, звітних виставок викладачів і студентів нашого навчального закладу в Києві, Львові, Івано-Франківську, Чернівцях, Коломиї, Косові, Снятині, Яремче. Художник провів низку персональних виставок, представляючи авторські творчі роботи — тематичні й орнаментальні тарелі, свічники, мисники, підставки для писанок, скриньки, альбоми, пласти, твори сакральної тематики.

Актуальність теми зумовлена важливістю представити розмаїття творчих спрямувань і новаторство сучасного косівського митця Мирослава Богдановича Радиша у художньому дереворізьбленні, що

Іл. 1. Заслужений художник України Мирослав Радиш. 2020 р.

заслугує на ґрунтовне вивчення та популяризацію, бо є переконливим свідченням зрілості таланту Майстра.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Творчості косівського майстра Мирослава Радиша присвячено низку публікацій А. Мудрицької [1; 2], М. Іванчук [3], В. Молинь [4; 5], Р. Стеф'юка [6] в регіональній пресі та фахових виданнях. Розлогу рецензію на персональну виставку митця у Львові в Музеї етнографії та художнього промислу НАН України містить наукова стаття, підготовлена у співавторстві О. Никорак та Ю. Юсипчука [7]. Видано комплект листівок з творчими роботами М. Радиша, передне слово до якого підготував Р. Шматало [8]. Найновішими виданнями, що презентують творчість митця, є два альбоми «Мирослав Радиш. Художнє дерево» [9; 10], автором-упорядником яких є В. Молинь. Про митця-новатора і педагога М. Радиша йшлося у доповідях на міжнародних наукових конференціях в Ужгороді (2019), Кам'янець-Подільському (2020), Києві (2021) та Львові (2022). Окремі матеріали опубліковані в: [11; 12; 13].

Мета статті полягає в тому, щоб доповнити відомості про паліду творчу стежу митця, висвітлити особливості почерку сучасного косівського художника-майстра Мирослава Радиша, розкрити його новаторські підходи у художньому дереві.

Стаття присвячена 60-літньому ювілею пана Мирослава.

Методологічною основою дослідження є науково-біографічний та структурно-типологічний методи, метод мистецтвознавчого аналізу.

Основна частина. Народився Мирослав Радиш 5 травня 1962 року в Косові у родині педагогів Богдана Ілліча та Євдокії Олексіївни Радиш (іл. 2).

Зростав в унікальній сім'ї. Батько — Богдан Ілліч Радиш-Маринюк — знаний і талановитий поет, один з перших членів Спілки письменників України на Прикарпатті, автор тридцяти книг, має фах художника декоративного мистецтва, багато років викладав композицію у Косівському училищі прикладного та декоративного мистецтва. Мати — Євдокія Олексіївна — п'ятдесят років у цьому ж закладі навчала студентів математики.

«Поет і математик — дуже цікаве поєднання у подружньому союзі та в методах виховання дітей, осо-

бливо у випадку, коли ліриком є чоловік, а математиком — жінка. У житті Мирослава Радиша такий союз протилежностей створив цікавий ефект. Я переконана, — вважає член Національної спілки журналістів України Аліса Мудрицька, — що Мирослав Радиш був народжений поетом. І став ним. Але пише не на папері, а на дереві, не ручкою, а долотом, замість слів — візерунки». Це така поезія — різьблений «верлібр» [1, с. 3].

Людські цінності Мирослава формувалися у родинному колі. Виховувався в інтелігентній сім'ї, змалку багато читав, любив малювати, цікавився народним мистецтвом Гуцульщини, що й зумовило вибір спеціальності. Сьогодні батьки Мирослава справді пишаються сином, радіють його здобуткам.

Визначальними рисами Мирослава Радиша є порядність, доброзичливість, тактовність у спілкуванні, високий рівень художньої культури. Вони залишаються незмінними впродовж тривалого періоду нашого спілкування (роки навчання та багатолітня педагогічна праця в колективі альма-матері).

Опанувати фах художникові-майстру в роки навчання на відділі художнього дерева в Косівському технікумі народних художніх промислів ім. В. Касіяна (1977—1981) допомогли досвідчені викладачі Володимир Васильович Гуз, Микола Юрійович Федірко, Володимир Васильович Гавриш, Степан Васильович Сахро, Богдан Ілліч Радиш, Віталій Олексійович Соломченко. Згодом Мирослав Радиш закінчив художньо-графічний факультет Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника (1984—1989, нині ВДНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). З теплотою згадує заняття у Михайла Павловича Фіголя, доктора мистецтвознавства і заслуженого художника України.

Від 1991 року Мирослав Богданович працює в Косівському мистецькому навчальному закладі. Понад тридцять років педагогічної праці і значний досвід дають високий результат. Викладач-методист Мирослав Радиш очолює циклову комісію художнього дерева та художньої обробки металу Косівського фахового коледжу. Він є провідним викладачем композиції та роботи в матеріалі на відділі художнього дерева, постійно вдосконалює професійну майстерність, працює над методичним забезпеченням, керує дипломними

Іл. 2. Батьки пана Мирослава на відкритті персональної виставки у Косівському музеї народного мистецтва та побуту Гуцульщини. 2017 р.

роботами студентів. Упродовж кількох років був головою профспілкового комітету в Косівському інституті, має чітку громадянську позицію й веде активну громадську роботу.

В особі Мирослава Богдановича поєднуються педагогічні якості та природне обдарування художника. Його творчі роботи експонувалися на Всеукраїнських художніх виставках, звітних виставках викладачів і студентів нашого навчального закладу в Києві, Львові, Чернівцях, Івано-Франківську, Коломиї, Снятині, Яремче, Косові. Він — постійний учасник всеукраїнських виставок «Різдвяна» та «Світ Божий як Великдень», що проходять в обласних центрах України, а також щорічних виставок до Дня художника. Він — дипломант ярмарки народних ремесел «Місто майстрів» у Міжнародному фестивалі мистецтв «Слов'янський базар» у Вітебську (1998). Впродовж багатолітньої плідної творчої активності брав участь в організації та проведенні конкурсів, виставок, майстер-класів, симпозіумів різьбярства. Декілька років поспіль був учасником Всеукраїнського науково-практичного семінару «Зрима пісня України», започаткованого 2004 року з метою залучення широкого кола громадськості, молоді та творчої інтелігенції для збереження, примноження й популяризації народної національної культури та розуміння її глибинного змісту і значення в сьогоденному житті.

Мирослав Радиш брав активну участь у симпозіумі майстрів різьбярства Буковини і Гуцульщини у Чернівцях (2013), організованому Буковин-

Іл. 3. Вручення Мирославу Радишу премії імені Катерини Білокур, 2008 р.

ським центром культури і мистецтва, який залучив до участі у семиденному марафоні десять майстрів-різьбярів. Симпозіум присвячений 190-річчю знаменитого різьбяря Юрія Шкрібляка.

Майстер-класи з різьбярства Мирослав Богданович неодноразово проводив на запрошення Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського у Коломиї, Косові та Яремче, а також у рамках Міжнародних гуцульських фестивалів.

Чверть століття тому розпочався відлік персональних виставок майстра. Свою першу персональну виставку, як звіт про творчу відпустку, М. Радиш представляв у музеї Косівського коледжу прикладного та декоративного мистецтва 1998 року. Як молодший методист музею мала доручення організувати експозицію цієї виставки. У скляних вітринах експонувалися більше двадцяти робіт (різьблені тарелі, свічники-трійці, настільний хрест, баклага, скринька, підставки для писанок, мисник з п'ятьма різьбленими мисочками). Оригінальні пластичні рішення, поєднання матеріалів, пошук формотворення та знання закономірностей побудови орнаментальних композицій, що спостерігаємо у роботах раннього періоду розвиватимуться й надалі у творчій практиці митця.

Мирослав Радиш — лауреат районної премії ім. Юрія Шкрібляка в галузі декоративно-прикладного мистецтва (1999). Від 2000 року є членом Національної спілки художників України. Як художник-майстер він ще активніше працює, окреслюючи й утверджуючи власний творчий почерк. Його нові роботи експонувалися на Міжнародній художній виставці до 2000-ліття Різдва

Христового (Київ, 2000), «Автентика і час» (Київ, 2003), «Різдвяний салон» (Київ, 2004). Формування авторської манери митця Мирослава Радиша базується насамперед на міцних традиціях гуцульського дереворізьблення.

Використання кращих досягнень художньої спадщини гуцульських різьбярів має важливе значення у навчальному процесі майстерні художнього дерева Косівського інституту та фахового коледжу і в творчості сучасних митців Косівщини. У Косівській регіональній організації Національної спілки художників України переважну більшість складають майстри художньої обробки дерева. І це закономірне явище, адже художня обробка дерева на Гуцульщині має давні традиції і свої особливості.

Наступна персональна виставка М. Радиша «Летять Великодні над церквою дзвони» відбулася в залі Косівської регіональної організації НСХ України (2007). Експонувалися нові творчі роботи, виконані автором від часу прийняття в члени Національної спілки художників України (2000) [4].

Представлені роботи вирізняє сміливість художніх задумів, новаторський підхід до вирішення об'ємно-просторових композицій, розробки конструкцій форм, композиційного вирішення творів виставкового характеру та вжитково-функціональних виробів, а також характерних прийомів декорування. Поєднання точених елементів з ажурним вирізуванням надають чіткості і виразності силуетів свічників, підставок для писанок, мисника.

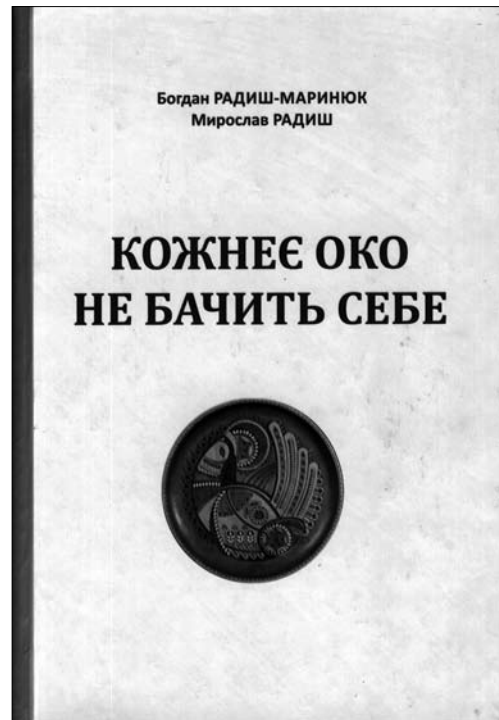
Знаючи фізичні й естетичні властивості різних порід деревини, М. Радиш вміло застосовує це на практиці. Зауважимо, що працює він з різним матеріалом (груша, горіх, магонь, явір, черешня, дуб). У багатьох роботах майстер застосовує поєднання кількох порід деревини. Так, скажімо, накладні мотиви «зернятка», «пшенички», «колоски» з білого кольору деревини явора, контрастуючи з основним полем з деревини груші, вносять певні акценти в композиційне вирішення, підсилюючи їх статичність чи динамічність. Такий прийом, зокрема, використано у композиційному вирішенні тематичної тарелі «Реквієм» (2000) та альбому «Різдво» (2004). У підставках та полечках для писанок і в окремих свічниках майстер вводить накладні площинні вставки-рушники з деревини явора. Вони обрамлюють арку підставки для писанок або простелені на раме-

нах хреста у свічниках, а чи ритмічно повторюються на полиці з писанками. І щоразу «вишивані» різцем майстра. Вишиваний рушник і писанка — свого роду символи України. І зовсім не випадковим є звернення і власне трактування їх у творчих роботах майстра [4, с. 5].

2008 року Мирослав Радиш удостоєний Премії імені Катерини Білокур за визначні твори традиційного народного мистецтва (іл. 3). Це поважна мистецька нагорода, якою Національна спілка художників України та Міністерство культури України нагороджують найкращих митців у галузі декоративного мистецтва, що примножують славу національної культури. Попередньо персональна виставка М. Радиша — претендента на премію ім. Катерини Білокур, відбулася у столичних виставкових залах Національної спілки художників України. Того ж року автор організував персональну виставку в Музеї писанкового розпису в Коломиї — філії Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського [5].

Персональна виставка з нагоди 50-літнього ювілею М. Радиша відбулася у виставковій залі Косівської регіональної організації НСХ України (2012). Автор представив тематичні та орнаментальні різьблені тарелі, свічники, альбоми, баклаги, скриньки, мисники, полицки й підставки для писанок, ручні та процесійні хрести, об'ємно-просторові композиції. Водночас відбулася презентація виданого комплекту листівок «Мирослав Радиш. Художнє дерево» [8] (55 листівок формату 19 x 13 см), що може бути гарним подарунковим варіантом для шанувальників мистецтва художньої обробки дерева. У передмові Р. Шмагала «Мирослав Радиш. Ільчасте письмо ювілею» зокрема йдеться про те, що «вибір автора у глибину пізнання традицій насамперед керується теплою енергетикою різьбленого взору, його обереговою функцією. М. Радиш іде до витоків дерев'яної скульптури й гуцульського геометричного орнаменту, пізнає його семантику і трансформації, що відбулися у ХХ ст. Тому форми його баклаг, хрестів, свічників, тарелей та їхня орнаментация не сухо раціональні, а композиційно ясні, не мертво структуровані, а образно виразні. До оптимального художнього образу автора «ведуть» самі породи дерева, його природно неповторна структура, фактура, колір» [8, с. 2].

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 3 (171), 2023

Іл. 4. Обкладинка видання «Кожнее око не бачить себе»

Іл. 5. У творчому тандемі. Батько і син Радиші. 2016 р.

2015 року косівське видавництво «Писаний Камінь» подарувало життя унікальному виданню «Кожнее око не бачить себе» (іл. 4), авторами якого стали батько і син, знані на Косівщині і за її межами, талановиті віртуози рими і різця Богдан Ілліч Радиш-Маринюк і Мирослав Богданович Радиш (іл. 5). У поетичній збірочці вміщено 433 чоти-

Іл. 6. Радиш М. Таріль «...Врага не буде, супостата, а буде син і буде мати...»

Іл. 7. Радиш М. Таріль «Садок вишневий коло хати»

риядкових вірші, це особлива поетична форма — «рубай» і 60 кольорових вклейок-світлин авторських творів — художніх виробів з дерева. «Радиші — батько і син — усе своє свідоме життя творять: себе, свій дивовижний світ поезії і різьби... Вражає потужний творчий тандем двох надзвичайно обдарованих людей з одного роду-коріння — таких схожих, різних і дуже талановитих» [2, с. 5].

Сучасне гуцульське художнє різьблення по дереву неможливо уявити без творчої постаті Мирослава Радиша і його потужного мистецького арсеналу, а передовсім «без піднесено-натхненної натури, внутрішньої наповненості, всебічної компетентності, особливої шляхетності, культури й цікавої величності думки, втіленої в художніх творах. Це не просто слова милування й захоплення, а власне, ті якос-

ті й риси, які вплинули на витонченість та естетику виразного художньо-образного вислову митця, філософію бачення та є важливими саме для мистецтва художнього різьблення, що синтетично поєднує в собі форму, фактуру й текстуру, композиційно-орнаментальну схему, авторську техніку виконання, об'єднує філософський задум, закладений в кожному цілісному образі» [3, с. 5].

Мирослав Радиш, як творчо активний спілчанин представляв регіональну організацію НСХУ на всеукраїнських мистецьких виставках: «Різдвяна» в Центральному будинку художника у Києві (січень 2010), «Світ Божий, як Великдень» у Галереї мистецтв у м. Луцьку (квітень 2010), «Різдвяна» в Центральному будинку художника у Києві (січень 2011), «Світ Божий, як Великдень» у м. Дніпропетровську (квітень 2011), «Великодня» у м. Тернополі (квітень 2013). Серед учасників з різних областей України на виставці у Тернополі експонували твори 35 авторів з Косова. Зокрема вісім майстрів художньої обробки дерева гідно презентували розмаїття авторських творів: інкрустована тарілка Василя Тонюка, декоративні пласти Василя Бончука та Миколи Стринадюка, тематичний таріль Петра Корпанюка, баклага Любомира Гавриша, рахва Йосипа Приймака, писанка Богдана Ходана і пласти з рельєфним різьбленням Мирослава Радиша [17, с. 114].

На колективній виставці «Митці Косівщини Кобзареві», організованій у Косівському музеї народного мистецтва та побуту Гуцульщини до 200-літнього ювілею Тараса Григоровича Шевченка у березні 2014 року викликали зацікавлення відвідувачів тарелі Мирослава Радиша, створені за сюжетами поезії Т. Шевченка «...Врага не буде, супостата, а буде син і буде мати...», «Садок вишневий коло хати» (дерево, різьба, жирування металом, аплікація фрагментами писанок) (іл. 6, 7).

Виставка творів косівських митців Валерія Малиновського (вишивка), Дмитра Приймака (іконопис) та Мирослава Радиша (художнє дерево), що об'єднані сакральною тематикою, діяла в Косівському районному будинку культури влітку 2015 року, під час проведення свята духовної пісні та поезії, приуроченого 1000-літтю від дня смерті Володимира Великого, 90-літтю від дня народження Патріарха Володимира (Романюка) та 150-літтю від дня народження митрополита Андрея Шептицького [5].

Окреме видання присвячене висвітленню сакральної тематики у творчому доробку митця [10]. В альбомі (іл. 8) представлено твори М. Радиша на сакральну тематику і літургійні предмети (престол, кіот, аналой, напрестольні та ручні хрести, процесійні хрести та патериці). Філігранним різьбленням та інкрустацією вирізняються архієрейські жезли та посохи (іл. 9).

У сакральному різьбярстві Мирослава Радиша бачимо велику різноманітність вислову. Виразності декору професійний митець досягає «завдяки графічній подачі, глибоким врізам, пластичності моделювання орнаментальних мотивів та фігуративних зображень, віртуозній техніці виконання, використовуючи при цьому мінімальну кількість композиційних і технічних засобів» [6, с. 182].

2016 року нові творчі роботи М. Радиша (рельєфні пласти, тематичні та орнаментальні тарелі, хрестики, підставки для писанок) експонувалися на персональній виставці в Косівському інституті прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв.

Важливо зазначити, що Мирослав Богданович є ініціатором проведення в Косівському училищі конкурсу юних різьбярів «Кращий за професією», які тепер щорічно проходять у навчальному закладі. Будучи головою молодіжного творчого об'єднання в Косівській регіональній організації Національної спілки художників України, організував кілька студентських виставок «Дебют». Він є учасником чисельних конкурсів, фестивалів та майстер-класів в Україні, Білорусі, Польщі, Німеччині [11; 13].

Навесні 2017 року, за рекомендацією генерального директора Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського Ярослави Ткачук, Мирослав Богданович був запрошений до Німеччини (м. Бернау) для участі в пленері та проведенні майстер-класів із художньої обробки дерева в рамках проекту з метою знайомства з народним мистецтвом України в цілому та ремеслами Гуцульщини зокрема [5]. Куратором та ініціатором цього проекту була журналістка з Німеччини Катрін Герц, яка започаткувала великий культурно-мистецький проект «Україна в гостях у Німеччині. Михайло Демцю в гостях у Ганса Тома».

Німецький художник, професор мистецтва Ганс Тома (1839—1924) народився в м. Бернау, що в

Іл. 8. Обкладинка альбому «Мирослав Радиш. Художнє дерево». 2019 р.

Іл. 9. Радиш М. Архієрейські жезл та посох

південній частині Німеччини. Це невелике містечко (понад 3000 населення) зі збереженою автентичною архітектурою сьогодні є своєрідною Меккою для художників, тут працюють майстри по дереву, кераміці й ткачі, сюди приїжджає багато туристів. Свого часу художник виконав 12 стільців, спинки яких де-

Іл. 10. Мирослав Радиш і Йоганес Кьопфер. 2017 р.

Іл. 11. Радиш М. Таріль «І день іде, і ніч іде...»

Іл. 12. Радиш М. Таріль «Летять Великодні над церквою дзвони»

корував пластичним різьбленням (відомі як стільці Тома). Саме на батьківщині художника, у Бернау, є музей Ганса Тома. Тут є культурний центр — хата-гражда та виставкова зала, де експонувався живопис львівського художника М. Демцю.

Майстер-клас із художнього дерева якраз представляв Мирослав Радиш. Спільно з місцевим майстром, скульптором по дереву Йоганесом Кьопфером, вони впродовж тижня виготовили спинки до двох стільців, оздобивши їх різьбленням (іл. 10). Регіональна газета «Бадішен Цайтунг» [14; 15] детально інформувала про цей культурний обмін між Карпатами та Шварцвальдом.

Зазначимо, що 2017 рік був для Мирослава Богдановича надзвичайно плідним на різнопланові мистецькі звершення та здобутки: делегат VII з'їзду Національної спілки художників України в Києві, дві персональні виставки з нагоди ювілею в Косівському музеї народного мистецтва та побуту Гуцульщини, а згодом у Національному музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в Коломиї; нагороджений медаллю імені Тетяни Яблонської — вищої галузевої нагороди Національної спілки художників України, а за педагогічну працю — Почесною Грамотою Міністерства освіти і науки України [11, с. 134].

Персональна виставка Мирослава Радиша з промовистою назвою-епіграфом із Шевченкових рядків «... Врага не буде супостата, а буде син і буде мати...» у Косівському музеї народного мистецтва та побуту Гуцульщини, присвячена 55-річчю автора, налічувала понад сотню творів, ознайомила з вагомим творчим доробком [5].

Чільне місце в експозиції виставки відведено тематичним тарелям за творами Тараса Шевченка: «За байраком байрак» (2009), «Врага не буде супостата...» (2013), «Т. Шевченко. Тарасова ніч» (2015), «Садок вишневий коло хати...» (2015), «Т. Шевченко. Сон» (2016), «І день іде, і ніч іде...» (2016), «Реве та стогне Дніпр...» (2016). Це переважно нові роботи, що виконані в техніці різьблення, інкрустації бісером, жирування металом, інтарсії шкарлупою писанок, а також з використанням накладних металевих пластин (іл. 11). Для вирішення творчого задуму автор знаходить вдалі композиційні прийоми та засоби виразності кожного тареля. Деякі з них Мирослав виконав за поетичними творами бать-

ка — Богдана Радиша — «Різдвяна пава» (2009), «Добре слово — соловейко, а недобре — ворон» (2009), «Летять Великодні над церквою дзвони» (2011) (іл. 12).

Заслужують уваги оригінальні різьблені підсвічники-тріїці «Нова радість настала» (2012), «Різдвяний» (2012), «Весна» (2011), п'ятисвічник (2015, інкрустація перламутром, жирування металом), свічник-тріїця «Святий Юрій» (2005, з журним випилюванням), скринька «Собор» (2015), скринька-скарбничка (2016). Зауважимо, що твори на сакральну тематику посідають вагоме місце впродовж багатолітньої творчої праці Мирослава Радиша [10]. Спонукають до роздумів і плекання християнських чеснот виконані автором 11 стацій «Хресної дороги» (пласти з барельєфною різьбою, над якими автор працював впродовж 2010—2017 років) (іл. 13), процесійні хрести і патериці, хрестирозп'яття на підставках (дерево, столярні роботи, різьблення, метал, 2016—2017), різьблені тарелі «Голгофа» (2008), «Христос Воскрес» (2015) й настінні хрести.

Цілісними об'ємно-просторовими композиціями є кіоти, виконані на замовлення для церков Тернопільщини, Львівщини та Івано-Франківщини (іл. 14).

Мирослав Радиш часто звертається до виконання різьблених мисників і підставок для писанок — «писанників», як їх іменує автор (іл. 15).

У цілому творчі роботи Мирослава Радиша вирізняються сміливістю художніх задумів і характерних прийомів декорування, новаторським підходом до вирішення об'ємно-просторових композицій, розробкою конструкцій форм і композицій творів виставкового характеру та вжиткових виробів [5; 9; 10; 11; 12].

2017 року у чотирьох виставкових залах Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в Коломиї, митець представив понад 130 творів художнього дерева [5]. В одному залі можна було простежити процес створення мистецьких виробів, починаючи від заготовки матеріалу, попередніх ескізів і точних розрахунків у композиціях на папері до остаточного вирішення твору в матеріалі.

Генеральний директор Національного музею Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в Коломиї Ярослав Ткачук на урочистому відкритті персо-

Іл. 13. Радиш М. 11 стацій «Хресної дороги» (2010—2017). 2017 р.

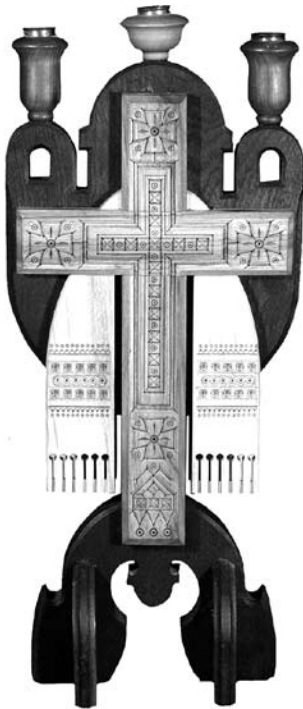

Іл. 14. Радиш М. Кіот до церкви Архистратига Михаїла у с. Велика Кам'янка Івано-Франківської обл. 2016 р.

Іл. 15. Радиш М. Підставка для писанок

нальної виставки М. Радиша зауважила: «Маємо на Косівщині унікальну плеяду надзвичайно таланови-

Іл. 16. Радиш М. Свічник «Урочистий»

Іл. 17. Обкладинка альбому «Мирослав Радиш. Художнє дерево». 2018 р.

тих митців, які творять Україну, прищеплюють людям любов до неї через мистецтво, культуру, традицію... Українські таланти і генії прославляють інші країни. Тому кожен сучасний митець робить надзвичайно важливий внесок у справу утвердження нашої держави. Мирослав Радиш — один з них. Цього року він гідно представляв гуцульське мистецтво та Україну в Німеччині» [1, с. 3].

Зрілість непересічного таланту художника-майстра Мирослава Радиша засвідчила й персональна виставка «Різдвяна пава» у Музеї етнографії та художнього промислу ІН НАНУ у Львові 2019 року. В експозиції двох просторих виставкових

залів було представлено розмаїття виробів різьблених орнаментальних і сюжетно-тематичних: тарелей, підсвічників — трійць, ручних хрестів, скриньок, баклаг, мисників, підставок для писанок, альбомів, а також творів із сакральною тематикою.

У статті — рецензії Олени Никорак та Юрія Юсипчука «Різдвяна пава» [7] зазначено, що твори митця захоплюють високою культурою виконання, філігранністю опрацювання не лише основних орнаментальних мотивів, а й підпорядкованих їм елементів. Аналізуючи особливості акцентують, що «типів для Гуцульщини чіткі за абрисами мотиви геометричного орнаменту автор з віртуозною легкістю кожного разу інтерпретує по-новому. Він майстерно поєднує їх з нейтральними безузорними площинами, які іноді збагачені лише тональною розтяжкою текстури деревини, контрастних до основних взористих ділянок барв, деколи — ще й плавними невимушеними асиметричними лініями. Митець вільно оперує нюансними градаціями кольору різних порід деревини, лініями й штрихами, делікатно увиразнює окремі деталі композиції згідно з творчим задумом» [7, с. 779]. Авторський свічник «Урочистий» (іл. 16) зберігатиметься у фондах цього музею.

Творчість Мирослава Радиша заслуговує більш ґрунтовного вивчення та популяризації. На нашу думку, відомості про сучасного косівського митця доповнюють альбомні видання (2018, 2019), що знайомлять із творами майстра різних періодів, зокрема найновішими, представивши певну частку їх у світлинах [9; 10].

Епіграфом для видання альбому «Мирослав Радиш. Художнє дерево» [9] (іл. 17) ми вибрали такі поетичні рядки батька майстра — поета Богдана Ілліча Радиша-Маринюка:

*«Спини на ковбку очі небайдужі:
В цьому дереві ще сплять химерні ружі.
В цьому дереві ще скрипка спить, можливо,
Котра заграє ніжно і тужливо.
А може, спить в цьому дереві сопілка,
Що у руках, як райська перепілка.
В цьому дереві дрима могутня ватра, —
Її комусь лиш розбудити варто.
В цьому дереві, у цьому круглякові
Узори сплять, мов кучері шовкові.
Та прийде майстер, ту колоду зміря —
І витеше із кругляка повір'я.
І витеше, напруживши уяву,*

*Церковний хрест, чи чудернацьку паву.
В цім дереві, де блискавка ще блиска,
Ще спить дитині різьблена колиска.
У цьому кругляковій деревини
Спить для гуцула й віко домовини».*

Восени 2020 року впродовж місяця тривала персональна виставка Мирослава Радиша під назвою «МІСТОк» у Харківському художньому музеї, одному з найбільших музеїв України [16]. Гуцульське художнє різьблення у музеї показали вперше за всю його багатолітню історію. Місточок творчої дружби між нашими містами був зведений у рамках реалізації проекту «Харківсько-Косівський народний дім мистецтв і ремесел». Понад 50 своїх робіт Мирослав Радиш привіз на виставку до Харкова. Це найновіші твори, виконані у 2019—2020 роках. За допомогою сучасних технологій гості музею могли віртуально оглянути багато інших творів митця [16, с. 12].

2020 року за значний особистий внесок у розвиток національної культури і мистецтва, вагомі творчі здобутки та професійну майстерність Мирославу Богдановичу Радишу присвоєно почесне звання «Заслужений художник України» [11].

Активною була участь Мирослава Богдановича у крайовій виставці митців Косівщини «Арт Спільня-2022» у виставковій залі Косівської регіональної організації НСХУ (червень 2022). Зауважимо, що серед пів сотні спілчан пан Мирослав у числі шести поважних митців, котрі є гордістю Косівської регіональної організації Національної спілки художників України, яким присвоєно почесне звання «Заслужений художник України», він один з чотирьох лауреатів Всеукраїнської премії в галузі народного декоративно-ужиткового мистецтва імені Катерини Білокур та чотирьох нагороджених медаллю Тетяни Яблонської [18].

Мирослав Радиш — лауреат Міжнародної літературно-мистецької екологічної премії «Corona Carpatica» («Карпатська корона», 2022) [19].

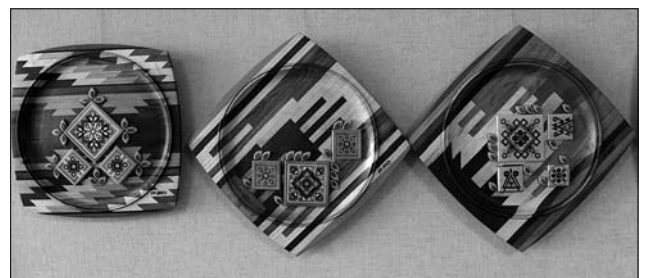
Найновішим творчим звітом у стінах рідної альма-матері стала персональна виставка художнього дерева Мирослава Радиша з присвятою «мой Лесі...», відкриття якої відбулося у Косівському інституті ПДМ ЛНАМ в день народження Майстра [20]. Митець представив низку творів, зокрема рельєфний пласт «Музики», різьблений пласт

Іл. 18. Радиш М. Таріль «Рік без Лесі»

Іл. 19. Радиш М. Таріль «Писанкова»

Іл. 20. Радиш М. Із серії «килимових» тарелів

«До вирію», тарелі «Рік без Лесі» (іл. 18), «Писанкова» (іл. 19), «Присвята волонтерам», серію «килимових» тарелів (іл. 20), представивши нові авторські творчі шукання композиційних та колористичних вирішень в художньому дереві. Вітальні слова для пана Мирослава прозвучали від дирекції закладу, колег, шанувальників його творчості

Іл. 21. З відкриття персональної виставки Мирослава Радиша у Косівському інституті. 2023 р.

та близьких людей, які зібралися на відкритті виставки (іл. 21).

Висновки. Творчість Майстра заслуговує ґрунтовного вивчення та популяризації. Сподіваємось, що матеріали цієї публікації будуть корисними для поглиблення знань про гуцульське різьблення в цілому, і, зокрема, про інноваційні авторські пошуки пана Мирослава. Адже розмаїттям творчих спрямувань у сучасному художньому дереві та гідними власними мистецькими творами Мирослав Радиш уособлює національну ідентичність.

Косів'янин Мирослав Богданович Радиш належить до плеяди талановитих художників-майстрів сьогодення, які роблять неоціненний внесок у збереження традиційного народного мистецтва у ХХІ столітті та пропагують його далеко за межами України.

1. Мудрицька А. Народжений бути поетом. *Гуцульський край*. 2017. № 31. 4 серпня. С. 3.
2. Мудрицька А. Творчий дует батька і сина. *Гуцульський край*. 2015. № 51. 18 грудня. С. 5.
3. Іванчук М. Відомий косівський митець. *Гуцульський край*. 2012. № 24. 15 червня. С. 5.
4. Молинь В. Творчий почерк Мирослава Радиша. *Гуцульський край*. 2007. № 27. 7 липня. С. 5.
5. Молинь В. Полудень творчості Мирослава Радиша. *Гуцульський край*. 2017. № 20. 19 травня. С. 5.
6. Стеф'юк Р., Білоголовий М. Різдвяна тематика у творах сучасних косівських майстрів художнього дереворізьблення. *ЛОГОС. Мистецтво наукової думки*. 2019. № 8. С. 179—183.
7. Никорак О., Юсипчук Ю. Різдвяна пава. *Народознавчі зошити*. 2019. № 3 (147). С. 777—782.
8. Радиш М. *Художнє дерево: комплект листівок*. Львів, Косів, 2012. 55 іл.

9. Мирослав Радиш. *Художнє дерево: альбом*. Автор-упоряд. В. Молинь. Львів, 2018. 88 с.: іл.
10. Мирослав Радиш. *Художнє дерево: альбом*. Автор-упоряд. В. Молинь. Львів, 2019. 84 с.: іл.
11. Молинь В. Митець-новатор і педагог Мирослав Радиш: Гагенмейстерські читання. До 145-річчя від дня народження визначного українського художника-педагога В'ячеслава Розвадовського: *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 19—20 листопада 2020)*. Кам'янець-Подільський, 2020. С. 132—134.
12. Молинь В., Молинь І. Мистецький ужинок заслуженого художника України Мирослава Богдановича Радиша: MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE: *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 17—19 квітня 2022)*. Львів, 2022. С. 874—880.
13. Молинь І. Слово про вчителя і колегу Мирослава Радиша: *Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей: Матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 28—29 жовтня 2021)*. Київ: НАКККиМ, 2021. С. 28—30.
14. Spiegelhalter Ulrike. Kerbschnitzerei aus den Karpaten. Der Schnitzer Miroslav Radisch aus der Ukraine stellt im Bernauer Forum «erlebnis.holz» sein Handwerk vor. *BADISCHE ZEITUNG* Mittwoch, 19. April 2017. S. 33.
15. Spiegelhalter Ulrike. Hansa-Thoma-Stuhl mit Kerbschnitzerei. Miroslav Radisch und Johannes Köpfer führen ihr Handwerk vor. *BADISCHE ZEITUNG*. Samstag, 22. April 2017. S. 36.
16. Косів і Харків з'єднав гуцульський «МІСТОК». *Гуцульський край*. 2020. № 46. 13 листопада. С. 12.
17. Молинь В., Калитко А. Мистецький простір: діяльність спілчан Косівської регіональної організації національної спілки художників України. *Вісник Прикарпатського Університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2015. Вип. 30—31. Ч. 1. С. 113—120.
18. Молинь В. Косівська регіональна організація НСХУ: тридцятиліття діяльності в контексті культурно-мистецьких процесів. *Образотворче мистецтво*. 2020. № 3—4. С. 120—125.
19. Кухта В. Мирослав Радиш — лауреат Міжнародної премії «Corona Carpatica». *Гуцульський край*. 2022. № 52. 30 грудня. С. 1.
20. Мирослав Радиш. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02R1uY9hGboADYiQpmLNJvHxS8jboVdKtqCQ6UkYii2ZSA7Rx9a5M8QPpYHJLseF2XTI&id=100041649402448 (дата звернення: 5.05.2023).

REFERENCES

Mudrytska, A. (2017, August 4). Born to be a Poet. *Hutsul'skyi Krai*, 31, 3 [in Ukrainian].

- Mudrytska, A. (2015, December 18). Farther and Son: Creative Duet. *Hutsulskyi Krai*, 51, 5 [in Ukrainian].
- Ivanchuk, M. (2012, June 15). A Great Artist of Kosiv. *Hutsulskyi kraï*, 24, 5 [in Ukrainian].
- Molyn, V. (2007, July 7). Creative Style of Myroslav Radysh. *Hutsulskyi Krai*, 27, 5 [in Ukrainian].
- Molyn, V. (2017, May 19). Creative Midpoint of Myroslav Radysh. *Hutsulskyi Krai*, 20, 5 [in Ukrainian].
- Stefiuk, R., & Biloholovyi, M. (2019). Christmas theme in the works of modern woodcarving masters of Kosiv. *LO-HOS. Mystetstvo naukovoi dumky*, 8, 179—183 [in Ukrainian].
- Nykorak, O., & Yusypchuk, Yu. (2019). Christmas Peacock. *The Ethnology notebooks*, 3 (147), 777—782.
- Radysh, M. (2012). Artistic Woodworking: a Postcard Set. Lviv; Kosiv [in Ukrainian].
- Molyn, V. (2018). Myroslav Radysh. Artistic Woodworking: album. Lviv [in Ukrainian].
- Molyn, V. (2019). Myroslav Radysh. Artistic Woodworking: album. Lviv, [in Ukrainian].
- Molyn, V. (2020). Myroslav Radysh, an innovative artist and teacher: Hagemeister readings. Dedicated to the 145th anniversary of birth of Viacheslav Rozvadovskyi, a prominent Ukrainian artist and teacher. (Collection of materials of the international research-to-practice conference) (Pp. 132—134). Kamianets-Podilskyi [in Ukrainian].
- Molyn, V., & Molyn, I. (2022). Artistic achievements of Myroslav Bohdanovych Radysh, the Honored Artist of Ukraine: *MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE. Materials of the 1st international research-to-practice conference*. (Pp. 874—880). Lviv [in Ukrainian].
- Molyn, I. (2021). A Word about Myroslav Radysh, the Teacher and Colleague: Scientific Attribution of Works of Art, Review and Evaluation of Cultural Values. Materials of the research-to-practice conference (Pp. 28—30). Kyiv [in Ukrainian].
- Spiegelhalter, Ulrike (2017, april, 19). Chip carving from the Carpathians. The carver Myroslav Radysh from Ukraine will present his craft at the «erlebnis.holz» forum in Bernau. *BADISCHE ZEITUN* (P. 33). Mittwoch [in German].
- Spiegelhalter, Ulrike. (2017, april, 22). Hansa Thoma chair with notch carving. Myroslav Radysh and Johannes Kopper demonstrated their craft. *BADISCHE ZEITUNG* (P. 36). Samstag [in German].
- (2020, November 13). Hutsul “MISTOK” Connected Kosiv and Kharkiv. *Hutsulskyi Krai*, 46, 12 [in Ukrainian].
- Molyn, V., & Kalytko, A. (2015). Artistic space: the activities of the members of the Kosiv Regional Organization of the National Union of Artists of Ukraine. *Visnyk Prykarpatskoho Universytetu. Mystetstvoznavstvo* (Issue 30—31, part 1, pp. 113—120). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Molyn, V. (2020). Kosiv Regional Organization of the National Union of Artists of Ukraine: the 30th Anniversary within the Context of Cultural and Artistic Processes. *Obrazotvorche Mystetstvo*, 3—4, 120 —125.
- Kukhta, V. (2022, December 30). Myroslav Radysh, the International Corona Carpatica Prize Laureat. *Hutsulskyi Krai*, 52, 1 [in Ukrainian].
- Myroslav Radysh. Retrieved from: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02R1uY9hGboaDYiQpmLNJvHxS8jboVdKtqCQ6UkYii2ZSA7Rx9a5M8QPyHJLseF2XTl&id=100041649402448 (Last accessed: 5.05.2023) [in Ukrainian].